

Huidig en toekomstig beheer van de Spuikom

Bernard De Putter

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap,
Departement Leefmilieu en Infrastructuur, administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen Kust, Vrijhavenstraat 3, B-8400 Oostende (Tel.: 059 55 42 07; Fax: 059 50 70 37; e-mail: bernard.deputter@lin.vlaanderen.be)

Bernard De Putter

Korte inhoud

- Korte historiek schetsen van alle aan de Spuikom uitgevoerde werken vanuit een waterbouwkundig oogpunt
- Huidige situatie inzake infrastructuur, waterpeilbeheer en vergunningen
- Uit deze korte analyse worden knelpunten inzake beheer onderkend.
- Formulering van een aantal voorstellen.

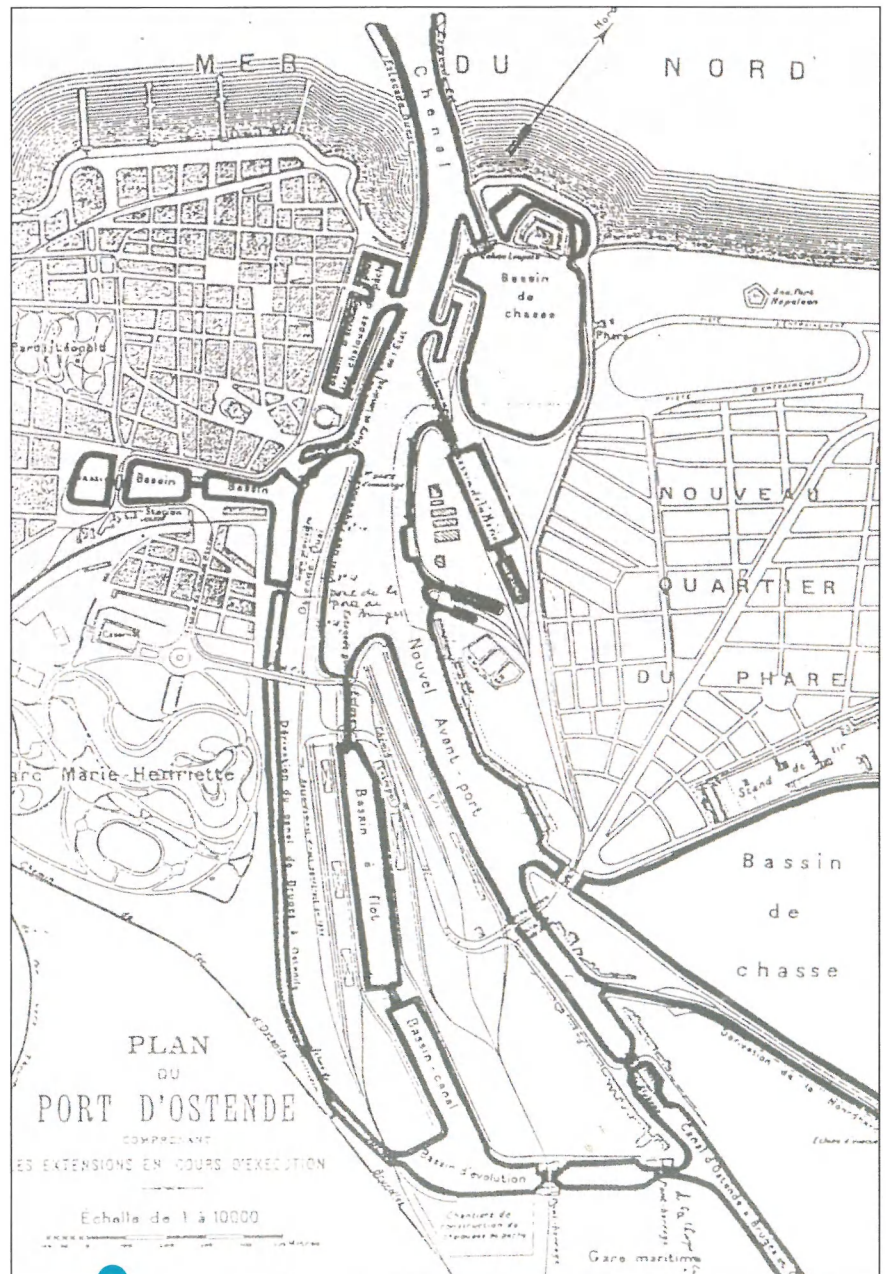
Historiek

De haven van vóór de uitbouw in 1898 omvatte reeds een Spuikom (zie kaart). De functie van de Spuikom bestond erin de toegang tot de haven vrij te houden door gebruik te maken van het uitschurende effect van de watermassa, bij het aflaten van het water uit de Spuikom bij laag tij. Waar er in de oorspronkelijke situatie nog enige werking kon verwacht worden door de gunstige oriëntatie van de spuiopening ten opzichte van de vaargeul en door de beperkte lengte van de vaargeul, was dit in de nieuwe situatie (lees: met de nieuwe Spuikom) helemaal niet meer het geval. Daarbij kwam dat in de nieuwe situatie de spuiwerking gericht was op de Cockerillkaai, die onder invloed van het uitschurende effect van de watermassa nefaste gevolgen dreigde te ondervinden inzake stabiliteit. Ook was de afstand van de spuiopening tot de haventoegangsgeul te groot om een gelijkmatige uitschuring van de voorhaven en de vaargeul te realiseren. In die omstandigheden vreesde men voor het creëren van een schuin oplopende bodem en voor slibafzettingen ter hoogte van de dokingen.

De proeven op de spuiwerking in 1912 wezen uit dat de hevige stromingen en het uitschurende effect inderdaad nefast waren voor de stabiliteit van de spui-inrichting zelf en van de tegenoverliggende kaaimuur. Ook was er heel wat schade aan de aangemeerde schepen. Ondanks deze ervaring besliste de toenmalige minister van Openbare werken de herstellingswerken toch te laten uitvoeren en een nieuwe reeks proeven uit te voeren. De herstellingswerken en de nieuwe proeven konden evenwel wegens de oorlogsomstandigheden niet worden uitgevoerd.

Bovendien had de bezetter, bij zijn terugtocht in 1918, het bedieningsgebouw en het bedieningsmechanisme grotendeels vernield.

In 1926 werd afgezien van het opnieuw gebruiksklaar maken van de spui-inrichting omwille van de hinder voor de scheepvaart, de schade aan de infrastructuur en omwille van

Plan van de stad Oostende, anno 1907, met aanduiding van de 'oude' Spuikom (Bassin de chasse) ten noordoosten van de havengeul, en de nieuw gegraven huidige Spuikom in de zuidoostelijke sector

MJ

Met krijtbehandelingen begin de jaren '90 hoopte men de bacteriële werking te stimuleren en de slibmassa te verminderen via een proces van fluidisatie

het beschikbaar komen van modern en efficiënt baggermaterieel. In 1929 werd het gebouw met de bedieningsuitrusting volledig afgebroken en in 1931 werd een gedeelte van de spuisluis overweld voor de bouw van de N34.

In 1940 wierp de bezetter een vaste afdamming op vóór de spuisluis om de Spuikom te gebruiken als basis voor watervliegtuigen. Pas in 1954 is deze vaste afdamming verwijderd onder meer ten behoeve van de op gang gekomen oesterkweek (firma Halewyck). Stilaan groeide ook de belangstelling voor het recreatief gebruik van de Spuikom. Ten behoeve van de kleinzeilerij werd vanaf 1968 gestart met de bouw van hellingen en aanlegsteigers.

Een baggerschip wordt op de Spuikom gebracht (MJ)

MJ

Van recentere datum getuigen de vernieuwing van de glooiingen en de wegenis rond nagenoeg de volledige Spuikom (periode 1984-1989) en een krijtbehandeling in 1990 uitgevoerd in combinatie met baggerwerken (zie foto's op deze pagina). Deze krijtbehandeling (december 1990) betrof een pilootproject waarbij het de bedoeling was om de bacteriële nitrificerende werking te stimuleren zodat een daling van het ammoniak- en nitrietgehalte zou bekomen worden, essentieel voor de aquacultuur. Tevens was het de bedoeling op die wijze de slibmassa te verminderen door fluidisatie van het slib.

In 1991 was de kwaliteit van het water zeer voortreffelijk, tot grote tevredenheid van de hengelaars en van de firma Halewyck. Deze gunstige situatie werd evenwel doorkruist door de uitvoering van baggerwerken en de laatste fase van de vernieuwing van de oeververdediging, waardoor een belangrijke dispersie van vervuild sediment plaatsgreep. In juni is een tweede krijtbehandeling gebeurd met in aanvang andermaal een gunstig effect, kort nadien gevolgd door alweer een terugval in kwaliteit. In augustus 1991 is een massale sterfte van vis en schaaldieren opgetreden. Nadien zijn geen krijtbehandelingen meer uitgevoerd.

Huidige situatie

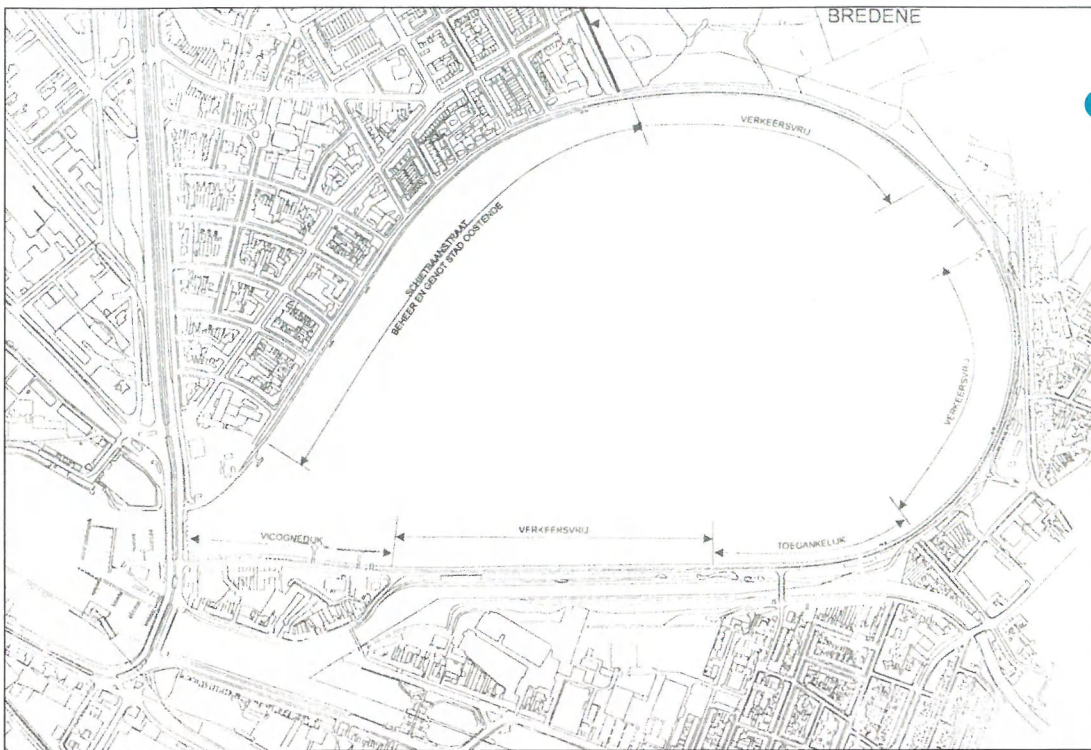
De huidige Spuikom beslaat op vandaag een wateroppervlak van ca. 80 ha. De plas staat met de zee – doorheen de haven – in verbinding via zes verlaatschuiven van 1m x 1,2m die elektro-mechanisch bediend worden. Het gemiddeld waterpeil bedraagt 3,15m boven het laagwaterpeil (GLWS). De gemiddelde bodemdiepte bedraagt 1,65m zodat een gemiddelde waterdiepte van 1,5m aanwezig is. Een waterpeilverlaging in functie van het onderhoud van de infrastructuur gebeurt eerder zelden, gezien de vernieuwing van nagenoeg de volledige infrastructuur in de jaren '80. Voor de watersport is een constant en voldoende hoog waterpeil wenselijk. De activiteiten op de Spuikom ontwikkeld door Aquacultuur Oostende vergen een meer gecontroleerde tussenkomst inzake waterpeil, vooral dan om in te grijpen in de waterkwaliteit. De wijze en de duurtijd van verlaging van het waterpeil gebeurt in samenspraak met Aquacultuur Oostende en de sportclubs.

Alle wegenis rond de Spuikom is gelegen op het grondgebied van de stad Oostende en is eigendom en in beheer van het Vlaams Gewest (kaart volgende blz.). Uitzondering hierop betreft de Schietbaanstraat – tussen het Sluizenplein en de grens met Bredene – die in beheer en genot overgedragen is aan de stad Oostende. De Schietbaanstraat was tot voor kort open voor het verkeer tot aan de vroegere loodsen Halewyck. Sinds kort is dit beperkt tot de grens Bredene. De Vicognedijk is open voor het verkeer, met in de zomerperiode enkel toegang voor plaatselijk verkeer, teneinde de watersport zo weinig mogelijk te hinderen. Vanaf de Vicognedijk tot de vroegere vestiging Halewyck is de weg verkeersvrij met een onderbreking ter hoogte van de Maartensstuw op de Noord-Ede ten behoeve van de toegankelijkheid van vissers.

Vergunningen

Het gebruik van de Spuikom is onderworpen aan vergunningen, af te leveren door de administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen Kust (WWK) (kaart volgende blz.). Het betreft vergunningen voor visserij, watersport en aquacultuur.

Daar waar BLOSO tot voor kort het gebruik van het wateroppervlak voor zowel de visserij als voor de watersport exclusief beheerde, is deze situatie sinds eind 1999 gewijzigd. De watersportactiviteiten gingen van start in 1967 met de oprichting van een opleidingscentrum voor de zeilsport in samenwerking met de stad Oostende. De vergunningen van BLOSO zijn in de loop van de tijd uitgebreid met de bezetting van het Sluizenplein met een overnachtingcentrum en de bouw van een clubhuis aan de Vicognedijk in 1982, met een botenparking en exclusief gebruik van de steigers in 1988 en met de concessie voor het vissen van op het water en vanaf de oevers in 1989. De VVW (Vlaamse Vereniging voor Watersport) heeft in 1971 een vergunning gekregen voor de oprichting van een clubhuis en gebruik van een steiger, eveneens aan de

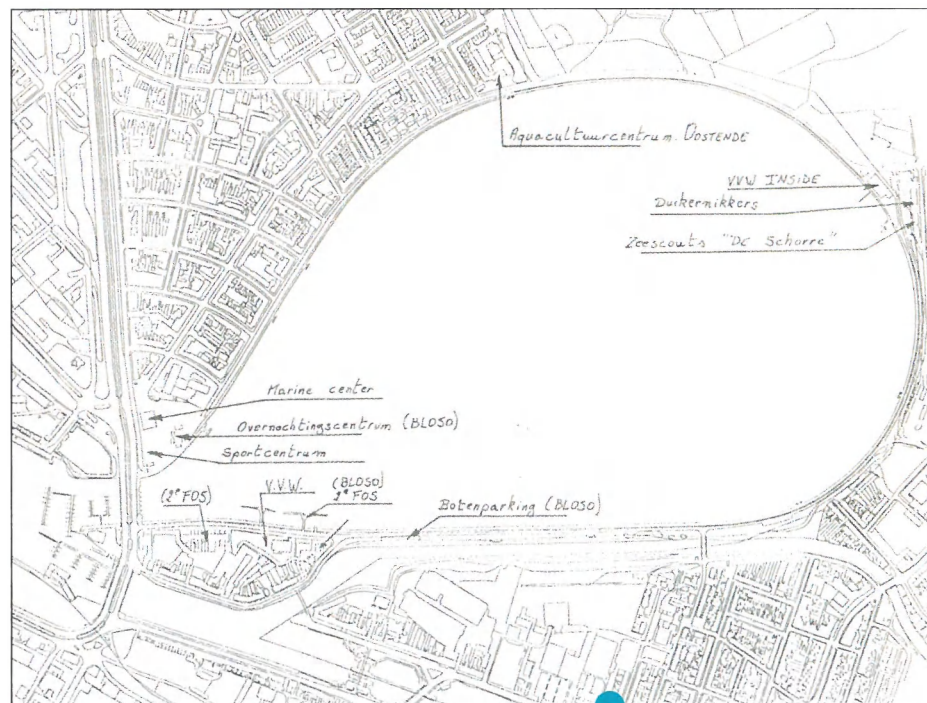

Alle wegenis rond de Spuikom is gelegen op het grondgebied van de stad Oostende en is eigendom en in beheer van het Vlaams Gewest

WWK

Vicognedijk. Voor de bezettingen aan de wal heeft de WWK de vergunningen steeds verleend aan de stad Oostende, die instond voor de oprichting van de nodige infrastructuur. Op het water werden de vergunningen rechtstreeks verleend. In de huidige situatie beschikken volgende verenigingen over een vergunning voor watersportactiviteiten: VVW, Tweede FOS (Federatie Open Scoutisme), Zeescouts 'De Schorre' en VVW Inside Oostende. Hoewel er op dit ogenblik geen vergunningen zijn verleend voor visserij, wordt er toch gevist. Een regeling hiervoor wordt uitgewerkt samen met de stad Oostende. De afdeling Waterwegen Kust heeft als beheerder steeds gemotoriseerde waterrecreatie (jetski en waterski) afgewezen.

Rond 1954 moet de vergunning 'Halewyck' voor oesterkweek er ongeveer uitgezien hebben als op (de kaart op volgende blz.). Deze vergunning werd beëindigd in 1992, waarna de vergunning 'Offico' van start ging. Deze vergunning werd in 1996 beëindigd wegens falen. Sinds 1997 beschikt Aquacultuur Oostende over een vergunning voor aquacultuuractiviteiten (oesterkweek) in de Spuikom. Deze vergunning wordt tot op heden op jaarbasis verleend, gezien de oesterkweek zich nog in een experimenteel stadium bevindt. Voor de leefbaarheid van de oesterkweek in de Spuikom zullen nog heel wat investeringen nodig zijn in de vorm van kweekplatformen, aanlegsteigers, e.d. en zal er behoefte zijn aan een concessie die meer garanties biedt inzake waterpeilbeheer en van langere duur is. Verder onderzoek en de uitvoering van haalbaarheidsstudies zullen in deze materie noodzakelijk zijn. In het kader van de strategische doelstelling van Minister Stevaert inzake duurzaam energiebeleid heeft op 28 september 2000 een algemene offerteaanvraag plaatsgevonden voor de bouw en

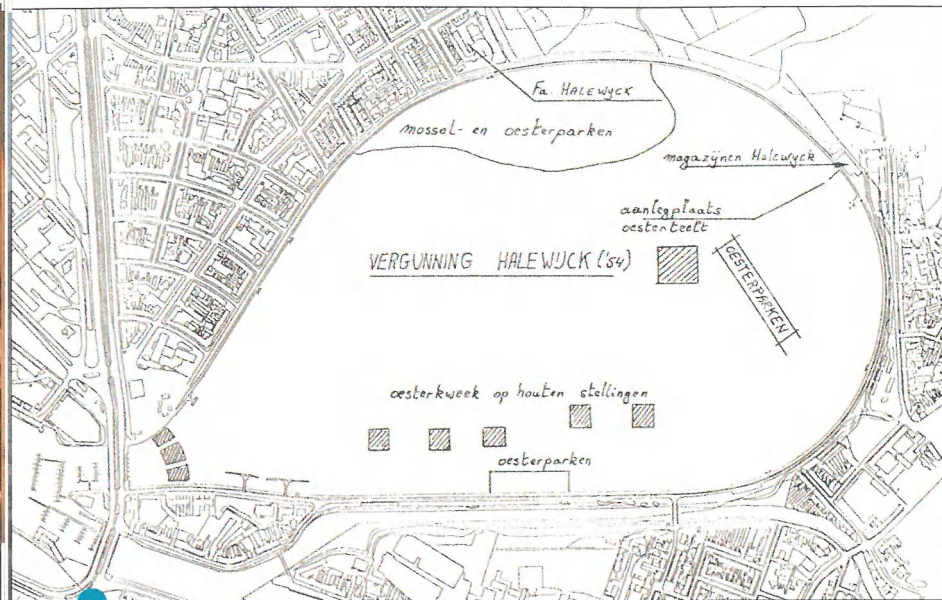
WWK

exploitatie van waterkrachtcentrales op de waterwegen. De Spuikom is hierbij opgenomen als een mogelijke bron van waterkracht. De aanbestedingsdossiers zijn nog in behandeling.

Knelpunten

De druk op het gebruik van de Spuikom neemt almaar toe. Naast de reguliere aanvragen zijn er ook steeds meer aanvragen voor diverse eenmalige doch soms jaarlijks weerkerende activiteiten. Hierbij komt dat voor de verschillende functies de eisen inzake waterpeilbeheer niet steeds gelijklopend zijn. Ook het ruimtebeheer

Het gebruik van de Spuikom is onderworpen aan vergunningen af te leveren door de administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen Kust

WWK

Rond 1954 moet de vergunning 'Halewyck' voor oestercultuur er ongeveer zo hebben uitgezien.

vereist steeds meer aandacht. Elk van de functies vereist, in mindere of meerdere mate, een afbakening van het wateroppervlak. Vastgesteld is dat, door een gebrek aan toezicht, steeds meer niet-vergunningsgerechtigden (vooral uit watersportmiddens) gebruik maken van de Spuikom. En in gans het verhaal komen tot op heden de ecologische waarden niet of zeker onvoldoende aan bod. Oorzaak is het ontbreken van een gemeenschappelijke visie omtrent het beheer van de Spuikom die maatschappelijk gedragen wordt en rekening houdt met de sociale, economische, ecologische en culturele waarden van de Spuikom.

Voorstellen

1. De bedoeling is om de organisatie en het toezicht op de activiteiten met betrekking tot de watersport en de visserij over te dragen aan de stad Oostende. Hiertoe zal een beheersovereenkomst afgesloten worden met de stad Oostende. De stad zal dus instaan voor het verlenen van

toelatingen voor, de coördinatie van en het toezicht op alle watersport- en visserijactiviteiten. De beheersovereenkomst bepaalt een aantal randvoorwaarden met betrekking tot zoning, samengaan met andere activiteiten, verbod van motorboten met uitzondering van de reddingsdiensten, omtrent tewaterlating van de zeilbootjes, niet hinderen wegverkeer, enkele voorschriften aangaande visserij zoals aanmeren bootjes en andere... De gemachtigde ambtenaren van de stad Oostende zullen, naast de agenten der waterwegen, eveneens bevoegdheid verwerven voor het toezicht op de vergunningsvoorwaarden. De stad kan ook politieverordeningen opstellen teneinde strafrechterlijke sancties te kunnen nemen. Verder is elk recreatief gebruik verboden tussen 1 november en 31 maart gezien het belang van de Spuikom als rustplaats voor watervogels.

2. Het waterpeilbeheer en het onderhoud van de infrastructuur blijft de verantwoordelijkheid van de afdeling Waterwegen Kust, en dit in overleg met de stad Oostende en de overige vergunninghouders.

3. Teneinde de verschillende functies en waarden van de Spuikom te vrijwaren en te ontwikkelen wordt voorgesteld een beheerscommissie op te richten. In deze commissie dienen de verschillende sectoren vertegenwoordigd te zijn. De beheerscommissie dient advies uit te brengen over alle beheersmaatregelen. Mijn voorstel is dat deze beheerscommissie zou georganiseerd en voorgezeten worden door het VLIZ. Nog in 2001 zou een gebiedsvisie en beheersplan dienen opgesteld te worden onder de leiding van de beheerscommissie. Alleen op deze wijze kunnen we komen tot een duurzaam en geïntegreerd beheer van de Spuikom.

De watersport is een belangrijke gebruiker van de Spuikom in het zomerhalfjaar

